

Veszélyes vizeken Varga Mihály pénzügyminiszter előadása a Magyar Közgazdasági Társaság Vándorgyűlésén

A vándorgyűlés pénteki napját Varga Mihály, Magyarország pénzügyminisztere nyitotta meg. A magyar gazdaság kilátásait összegző előadás alapvetően az ukrán-országi konfliktus direkt, illetve hazánkat átívelő módon befolyásoló gazdasági hatásairól, illetve a kormányzat mitigációs stratégiájáról szólt. Megelőzve a tárgyalást azonban nosztalgikus módon emlékezett meg alapszakos tanulmányairól a Maxk Károly Egyetemen, ahol azon a Kondratyev-ciklusokat húzta, és ennek az az üzenete a mára nézve, hogy a 2020-as évek az egy évszázaddal korábbi évtizedet idézik. Ezáltal, ahogyan bizonyos időszakokhoz általánosan összképek köthetők a történelemben az elkövetkezendő évek recesszió és egy esetleges gazdasági világválság kilátásait nyújtják. Eszünkbe juthat a népszerű dalsor, a 80-as évek sapkát viselnek. Ráadásul a Kondratyev-ciklusok alapján is hasonló gazdasági folyamatoknak kell lejátszódnuk napjainkban.

E rövid kitekintést követően az ország gazdasági kilátásait elsősorban három fő dimenzió mentén – uniós piac, makrogazdaság, és jövőképek – mutatta be a miniszter.

Az ukrán-országi konfliktus a korántsem aranykorát élő, pandémia által kimerített Európai Uniót új kihívások elé állította. Amellett, hogy a háború a területén zajlik, a közösen kivetett szankciók következtében közvetett módon élelmiszer- és energiaválságot idézett elő. Ráadásul mindez magas infláció, szárnyaló nyersanyagárak, aszály, klímaválság és migrációs problémákkal együtt alakult ki. Már a 2010-es évekre is jellemző volt, hogy a legtöbb nemzet magas arányban adósodott el, amit a COVID-19 világválság tovább növelt. Több, mint valószínű egy finanszírozási válság bekövetkezése, amiben hitel-nemteljesítési kockázatok rendkívül magasak.

Magyarország több szempontból az uniós átlag szintjén áll, helyenként -például az államadósság mértéke a GDP százalékában mutató esetén- jobb helyzetben is van. Munkaerőpiaca erős, azonban a finanszírozás kérdése sérülékenységi pontot jelenthet, amennyiben a makrogazdasági folyamatok továbbra is hasonló irányban maradnak. A külső finanszírozási képesség aggodalomra adhat okot, azonban alapvetően nem lóg ki a magyar gazdaság a sorból. Az elmúlt évek laza gazdaságpolitikája, kiegészülve a megemelkedett inflációval és a kedvezőtlenül változó kamatkörnyezettel megnövelte az államadósságot. Ilyen helyzetben vág neki a magyar gazdaság a világszintű recesszió környezetet ígérő időszaknak.

További problémát jelenthet, hogy globális szinten a gazdaságpolitikai mozgástér kifejezetten korlátozott, amit alátámaszt a globálisan is folyamatosan növekvő államadósság, illetve, hogy a jegybanki mérlegfőösszegek szinte kilencszeres növekedésen mentek keresztül az elmúlt 14 évben. Ez a jegybanki mérlegfőösszegek évi 16,9%-os növekedését jelenti. A miniszter szerint elmaradhatatlanul be fog következni egy gazdaságpolitikai paradigma váltás, amely következtében jellemzően restriktív fiskális és monetáris politikát alkalmazó országokat lehet majd megfigyelni. Biztató lehet, hogy az energiaválság esetén a tagországok többsége már

számos intézkedést vezetett be a lakosság és a vállalatok számára. Jelen vannak különböző támogatási programok, illetve elterjedt eszköz az árplafon és a készpénz transzferek is.

Külpolitikai téren több tényező is tovább nehezíti a gazdaság helyzetét. Magyarország egyik azon kevés országnak, amelyik ellenzi a globális minimumadót. Ennek alapvető oka egy számviteli '22-es csapdája': a minimumadó bevezetését követően a megszüntenne a kettős adóztatás lehetősége az ország számára. Ettől függetlenül Magyarország nem zárkózik el az ötlettől és kompromisszumképesen áll a tárgyalóasztalhoz. További nehézséget okoz az Európai Unió és a kormányzat közötti vita, ami tovább ronthatja az ország finanszírozási helyzetét. Összesen 14,3 milliárd euró forog kockán, ami az új támogatási ciklus első részéből és a helyreállítási alap Magyarországra eső részéből áll össze. Mivel a tapasztalatok szerint az EU-s pénzek általában 'orrnehezen' érkeznek, a megegyezés kifejezetten fontos, hiszen a 7 éves támogatások 20%-a forog kockán. Érdekes adalék, hogy a helyreállítási alap létrehozásához Magyarország is hozzájárult, ezáltal ezen támogatási elem megvonása kifejezetten visszás cselekedet lenne. Remélhetőleg sikerül közös nevezőre jutni és az ország az Európai Uniót teljes mértékben kielégítő módon fogja tudni vállalásait teljesíteni a decemberi tárgyalásokig. Végül említésre került a V4 országok közös érdekképviselete olyan kérdésekben, mint például a szankciók.

A makrogazdasági kitekintés fő motívumát is az ukrán-orosz konfliktus adta. A sebezhető pontok közül először az élelmezés került említésre. Varga Mihály kiemelte, hogy az ország erős agráriummal rendelkezik, amely képes lehet mérsékelni a válság hatásait Magyarországon. Az energia ezzel szemben már komolyabb problémát jelent. 10-15-szeres áremelkedés ment végbe rövid idő alatt, és ez jól mutatja, hogy milyen helyzetben kell a vállalatoknak az államhoz segítségért fordulniuk. Ezt a helyzetet rontja tovább az infláció.

A COVID-járvány időszakában ennek keresleti okai voltak, most viszontmár kínálati oldalról induló kibocsátási visszaesés a meghatározó. Emiatt viszont a jegybanki kamatemelések hatása mérséklődött, bár azokat a jegybankok fegyelmezetten végrehajtották, ugyanakkor az ebből fakadó költség növekedés egyelőre felmérhetetlen. Olyan szituációban van szükség 170-200 milliárd köbméter gáz beszerzésére, ahol a korábbi 'olcsó pénz' megszűnt a kamatemelések következményeként. A kompromisszum világos, vagy vállalja egy gazdaság a folyó fizetési mérleg jelentős romlását, vagy kénytelen lesz racionalizálni az energiafelhasználást. Nem kérdés, hogy ebben a folyamatban fontos eszközök a takarékosagra ösztönző intézkedések és energia-hatékonysági programok. Ezek alapvetően közép és hosszútávon nyújthatnak megoldást, azonban a rövid távú túlélést is biztosítani kell. Ilyen lehet a gázfogyasztás csökkentése, hőmérsékletek központi szabályozása, illetve a vállalati támogatások folyósítása.

Magyarország két fókuszot határozott meg ebben a kérdésben egyrészt a KKV-k átmeneti finanszírozási segítése, továbbá az energia-intenzív iparágok -ahol az energia a teljes költségvetés legalább 3%-át teszi ki- nagyvállalatainak energia kiadásaihoz kapcsolódó támogatások biztosítása.

Az előadás harmadik szakaszában a korábban említett kockázatok elkerülésére lehetőséget adó pontok kerültek bemutatásra. Az elmúlt évek sikeres gazdaságpolitikája bizakodásra adhat okot, hiszen az államháztartási hiány évről évre folyamatosan csökkent, és a COVID-19 előtt már az 1%-os hiánycél került bele a költségvetési tervezetbe. Annak ellenére, hogy a pandémia az államadósság szintjére is kedvezőtlen hatással volt, az előbbi tény egyértelműen bizonyítja az ország képességét a megfelelő gazdaságpolitikai stratégia végrehajtására. Ezt bizonyítja az is, hogy a 2010-2019-es időszakban követett hiánypálya szűkítés aligha lehetett volna eredményesebb. Nehézséget jelent a konvergencia-pálya követése. Az idei államháztartási hiánytervezet is ennek függvényében lett kialakítva, a tervezett effektív hiány a hazai GDP 4,9%-a.. Komplikációt jelent a kormány által beszerezni kívánt plusz gáz, amelynek költsége 740 milliárd Ft, és ami az idei elszámolás része., Ez az oka annak, hogy a hiány 6,15%-os lesz. Azonban a valós hiány továbbra is 4,9% marad, hiszen ez a többlet gázmennyiséget a tél folyamán felhasználjuk, csökkentve a következő évi költségvetés terhet. További költségvetési intézkedésként megjelenik a beruházások elhalasztása több körben, az olyan májusban bevezetett költségvetési zárolások, mint például a tárcák kiadási plafonjának bevezetése, illetve a rezsicsökkentési rendszer júniusi átalakítása kiegészítve különböző energiamegtakarítási intézkedésekkel. Ezek az intézkedések tükrözik azt a restriktív gazdaságpolitikai választ, amelyre szükség van ahhoz, hogy a gazdaság átvészelve a várhatóan legalább 2022 végéig tovább növekvő inflációt és a többi gazdasági kihívást. A bemutatott események alapján a miniszter hangsúlyozza, hogy a jelenlegi kormányzati ciklus alapvetően két részből fog állni. Első körben a fő feladat a gazdasági nehézségek átvészélése a veszteség minimalizálása mellett. A megfelelő intézkedések bevezetése esetén 2024 végére már lehetőség lesz visszaállni a pandémiát megelőző időszak növekedési pályájára. Ehhez azonban elengedhetetlen megállapodni az Európai Unióval a támogatások kérdésében, szigorú és fegyelmezett költségvetést követni, levonni olyan tanulságokat, mint az atomenergia potenciál bővítése. Amennyiben ez sikerül, 2024-től újraindulhatnak az adócsökkentésre vonatkozó programok, azonban addig a foglalkoztatás és működőképesség fenntartása marad a fókuszban. Ahogyan ezt egy-mondatban Varga Mihály pénzügyminiszter úr is összefoglalta: "A magyar gazdaságpolitika felismerve a kihívásokat, a következő években racionális és megfelelő döntéseket tud hozni, amelyek ezt a nehéz előttünk álló 1-1,5 évet 24-től egy kedvezőbb, növekedést újra lendületbe hozó ugyanakkor az egyensúlyi pozíciót is megtartó állapotba tudják navigálni"